

2013 metais Lietuva pirmą kartą istorijoje pusę metų pirmininkaus Europos Tarybai. Šiam žingsniui yra intensyviai ruošiamasi, nes Lietuvai tai naujas iššūkis bei galimybė pristatyti save pasauliui. Apie tai nemažai diskutuojama, organizuojami tarnautojų mokymai, tačiau jau dabar abejojama, ar tie patys tarnautojai savo pozicijose dirbs kitais metais, nes po Seimo rinkimų įvairiose institucijose dažnai keičiasi ne tik politinė atmosfera. Tad Lietuvai tenka nemenkas išbandymas – politinių pasikeitimų metu tinkamai pasirengti pirmininkavimui ir išlaikyti nešališkumo principą siekiant įgyvendinti Lietuvos prioritetus.

Trumpai apie pirmininkavimą

Kiekviena Europos Sąjungos valstybė narė paeiliui po pusę metų pirmininkauja didžiąjai daliai Tarybos sudėčių. Pirmininkavimas Tarybai rotacijos principu buvo įvestas pagal Europos Bendrijų sutartis. Rotacijos data – kiekvienų metų sausio 1 ir liepos 1 d. (lygiai po pusmetį). Siekiant užtikrinti ES darbotvarkių tolygumą, pradėtų darbų tęstinumą ir nuo-seklų pirmininkavimo perėmimą, 1977 m. buvo įdiegtas vadinamasis „trejetas“. Tai neoficialus susitarimas, pagal kurį pirmininkaujančiai valstybei talkina prieš tai pir-mininkavusi ir po jos pirmininkausianti valstybė. Paprastai didžiosios ES valstybės, perėmusios pirmininkavimą, užsibrėžia la-bai ambicingus planus ir stengiasi įrodyti savo indėlio sprendžiant ES reikalus svarbą, tuo tarpu mažosios valstybės visų pir-ma siekia susidoroti su padidėjusiu admi-nistraciniu krūviu ir stengiasi užtikrinti sklandų pirmininkavimą. Taryba, nustaty-dama pirmininkaujančių valstybių rotacijos tvarką, žiūri, kad trejete visuomet būtų bent viena didelė valstybė. Pagrindiniai trys uždaviniai, tenkantys pirmininkaujančiai valstybei:□

- Vadovauti ES Tarybai ir jos darbo grupėms ir komitetams, įsiklausyti į kiekvienos valstybės narės ir kitų ES institucijų nuomones, jų pagrindu suformuoti kompromisinius pasiūlymus. Per 6 mėnesių pirmininkavimo**

laikotarpį paprastai organizuojama apie 3400 įvairiausių susitikimų, iš kurių apie 200 vyksta pirmininkaujančioje šalyje, likusi dalis - Briuselyje ir Liuksemburge.

- **Atstovauti ES Tarybai santykiuose su kitomis ES institucijomis, ypač su Europos Komisija ir Europos Parlamentu, formuoti jos santykius su kitomis ES institucijomis.**
- **Laikytis neutralumo/nešališkumo principo, moderuoti ES Taryboje vykstančias diskusijas ir pirmininkauti posėdžiams, siekiant kuo platesnio narių sutarimo svarstant klausimus ir priimant sprendimus.**

Lietuvos prioritetai

Lietuva pirmininkaus ES 2013 metų antrąjį pusmetį. Pirmieji pasirengimo pirmininkauti ES žingsniai žengti jau seniai - Vyriausybė yra patvirtinusi Veiksmų planą 2006-2009 metams. Taip pat intensyviai dirbo Lietuvos pasirengimo pirmininkauti Europos Sąjungoje procesui nagrinėti ir koordinuoti darbo grupė. 2008 metais buvo patvirtintas naujos redakcijos Lietuvos pasirengimo pirmininkauti Europos Sąjungos Taryboje 2013 metais veiksmų planas. Pasirengimas pirmininkavimui ES procesas apims pirmininkavimo programos, politinės darbotvarkės ir prioritetų, administracinių gebėjimų, pirmininkavimo biudžeto, logistikos, viešųjų ryšių, pirmininkavimo patirties perėmimo iš kitų valstybių, kitus klausimus.

2008 m. buvo apibrėžtos pagrindinės kompetencijos, reikalingos valstybės tarnautojams, vykdančioms su atstovavimu susijusias funkcijas, taip pat parengti pasiūlymai dėl centralizuoto valstybės tarnautojų užsienio (darbinių ES) kalbų žinių patikrinimo, įgyvendinamos priemonės dėl valstybės tarnautojų motyvacijos didinimo. Buvo rengiami Lietuvos pirmininkavimo ES komunikacijos metmenys.

Lietuva pirmininkaus iki naujų Europos Parlamento rinkimų likus mažiau kaip metams, taigi baigiantis penkerių metų laikotarpiui, kuriam savo darbą planuoja ir jo tvirtinama Europos Komisija. Todėl ir Lietuvai per pirmininkavimą teks pasirūpinti, kad visos 27 šalys susitartų dėl daugiau kaip 80-ies Komisijos siūlymų ir kad jie virstų Europos Sąjungos „įstatymais“, privalomais vykdyti kiekvienai valstybei narei. Tai keliskart daugiau negu tenka valstybėms, pirmininkaujančioms tuo metu, kai penkerių metų laikotarpis tik įsibėgėja.

Lietuva, kaip ir kitos šalys, yra pasitvirtinusi savo pirmininkavimo laikotarpio prioritetus. Jais numatyta energetinis saugumas, integruotas sienų valdymas, ES Baltijos jūros regiono strategija bei Rytų kaimynystės politika. Papildomu prioritetu siūloma laikyti pažangą derybose dėl ES ir Rusijos santykių modernizavimo plano.

Nešališkas moderatorius?

Klausimai, kaip procesams įvertinti Lietuvos pasirengimą pirmininkavimui. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto direktorius Ramūnas Vilpišauskas:

Jei kalbame apie ministerijų ir kitų institucijų darbuotojų dalykinį pasirengimą, apie pasirengimą renginiams tai galiu pasakyti, kad šis pasirengimas buvo pakankamai anksti pradėtas ir šiuo metu yra tinkamas. Daugiau klausimų bus susiję su tuo, kokia po Seimo rinkimų bus suformuota Vyriausybė. Viena vertus, galima džiaugtis, kad rinkimai ne kitą rudenį, tai yra per patį pirmininkavimą ES, kas įneštų daug politinio neapibrėžtumo, bet vis tiek laiko bus nedaug, reikės ir naujų ministrų įsigilinimo į klausimus, kurie bus svarstomi pirmininkavimo metu ir, žinoma, jeigu keisis su ministrais ateinantys politinio pasitikėjimo darbuotojai, tai reikės ir jų indėlio, jų žinių. Karjeros tarnautojams taip pat reikia matyti, kad politiniai lyderiai yra linkę į klausimus gilintis ir atitinkamai atlikti savo vaidmenį.□

Sėkmingam pirmininkavimui svarbus ir darbas su kitų valstybių-narių kolegomis, taigi būtų gerai, jei ministrai ir viceministrai dar prieš prasidedant pirmininkavimui susipažintų su kolegomis kitose valstybėse-narėse. Bus reikalingas intensyvus darbas Europos Parlamente, su atskirais komitetais. Reikia dirbti neformaliai, nes pirmininkaujant šaliai labai svarbu suprasti kitų valstybių poziciją, juk pagrindinė pirmininkaujantios šalies funkcija yra siūlyti visiems priimtinus sprendimus. Todėl kitų šalių pozicijų, argumentų žinojimas, gebėjimas suderinti savo pozicijas su bešališkos tarpininkės funkcija yra be galo svarbi pirmininkaujant šaliai ir turbūt bus vienas sudėtingiausių uždavinių Lietuvai.

Apibendrinus techninį pasirengimą vertinu gerai, nes per vykstančius mokymus tenka bendrauti su atsakingais ministerijų darbuotojais. Todėl, manau, pagrindinis mūsų sėkmės klausimas yra susijęs su politikų pasirengimu gilintis ir svarstyti šiuos klausimus.□

Kam po rinkimų atiteks užsienio reikalų ministro ir premjero postai – labai svarbu, tačiau nesu tikras, ar pirmininkavimo procesams jie būtų svarbiausi.

Ne mažiau svarbūs tų ministrų postai, kurie pirmininkaus atskiroms taryboms, - susisiekimui, energetikos, ūkio arba finansų ministrų pozicijos. Tiesa, Lietuvos finansų ministro dalyvavimas kai kuriuose susitikimuose bus ribotas, nes mes nesame euro zonos nariai. Euro zonos šalių ministrai atskirai svarstys tuos klausimus, kurie rūpi euro zonos šalims.

Kol kas sunku vertinti, kaip Lietuvai pavyks įgyvendinti savo prioritetus. Siekiant juos įgyvendinti, reikia suvokti, kad pirmininkaujanti šalis pirmiausia yra neutralus visų ES valstybių narių tarpininkas. Ir jei jiniai pamiršta šį vaidmenį, dažniausiai prasideda įvairios nesėkmės ir kitos šalys nustoja pasitikėti pirmininkaujančia šalimi. Kita vertus, ji neturi visiškai pamiršti savo prioritetų, todėl sakyčiau, kas sudėtingiausias pirmininkaujančios šalies uždavinys yra suderinti gebėjimą matyti visos ES interesus, rasti bendrą vardiklį, kuris būtų priimtinas visoms valstybėms-narėms ir tuo pačiu neužmiršti savo nacionalinių interesų.

Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto docentas Klaudijus Maniokas:

Techninis mūsų šalies pasirengimas pirmininkavimui ES yra geras, jį gerai vertina ir žmonės iš Europos Tarybos sekretoriato, ir kiti. Problemos gali būti kilti dėl politinės lyderystės Lietuvoje stokos. Rinkimai šiek tiek apsunkins pirmininkavimo ES procesą, tačiau tai nėra vienintelis atvejis – Vengrijoje prieš pat pirmininkavimą ES pasikeitė Vyriausybė, bet pirmininkavimas buvo pripažintas kaip pavykęs. Dar sudėtingiau buvo Čekijoje, nes pirmininkavimo metu pasikeitė Vyriausybė. Tai ir Lietuvai yra svarbus rizikos faktorius, bet jis - ne vienintelis.

Mes matome, kad prieš rinkimus ir po rinkimų neatsiranda naujų kompetentingų politikų ar žmonių, kurie išmanytų Europos reikalus ir kas svarbiausia – norėtų būti lyderiai. Politikams net nesinori investuoti savo dėmesio į Europos reikalus. Jiems trūksta europinės dimensijos. Net jei surinktume visų laikų Lietuvos politikus, kurie domėjosi, žiūrėjo, žino apie ES reikalus – jų nebūtų daug. Tad manau, kad pirmininkavimo metu turėsime politinės lyderystės problemą. Ar ją pavyks kompensuoti geru

administraciniu pasirengimu – čia yra pagrindinis klausimas.□

Taip pat svarbus dalykas yra tai, kad tai yra pirmasis Lietuvos pirmininkavimas ir lietuviais, su kuriais aš susiduriu ir mokymų metu, trūksta pasitikėjimo, asmeninių lyderystės savybių. Žmonės yra protingi, matę pasaulio, bet jiems tiesiog trūksta pasitikėjimo, aktyvumo, iniciatyvumo. Ir tai jau yra ne tik žmogiškas faktorius, bet ir valstybės tarnybos problema, kur iniciatyvumas ir aktyvumas nėra tos savybės, kurios labiausiai vertinamos. Vienas dalykas yra asmeninis iniciatyvumas, kitas dalykas, kad mūsų valstybės tarnyba po nesenu pakeitimų yra pakankamai politizuota. Tad po rinkimų pasikeis ne tik ministrai, daugeliu atvejų pasikeis ir viceministrai, patarėjai, kurie daugelyje ministerijų vaidino pagrindinį vaidmenį politikos formavime. Gali būti daug naujų žmonių. Manau, kad šie procesai labiau apsunkins, negu palengvins Lietuvos pirmininkavimą ES. Siekiant įgyvendinti Lietuvos prioritetus problema yra tai, kad pirmininkaujanti valstybė pirmiausia turi neutraliai siekti visos ES prioritetų įgyvendinimo, o prioritetai ES dabar yra kiek kitokie, nei mūsų šalies. Europos Tarybos darbotvarkėje greičiausiai bus klausimai apie □ finansines paslaugas, bankininkystę, galbūt bus svarstomos finansinės perspektyvos, dar kai kurie reikalai, bet visa tai, kas susiję su Lietuvos prioritetais, ES tai bus marginaliniai dalykai. Atitinkamai sunku tikėtis, kad tose keturiose srityse Lietuvai ką nors pavyks pabaigti, pasiekti. Lietuvai tai yra svarbūs dalykai, tačiau bendrai ES tai yra pernelyg smulku. Manau, kad sėkme galėtų būti laikyti tai, jei Lietuvai pavyktų šiais klausimais atkreipti tam tikrą kitų ES šalių dėmesį.

Domisi ir verslas

Iki Lietuvos pirmininkavimo ES likus kiek mažiau nei metams, ryškėja būsimų renginių ir susitikimų darbotvarkė, joje svarbus – tiek dalyvių, tiek organizatorių, – vaidmuo teks ir Lietuvos verslui.

Bene labiausiai apčiuopiamą naudą iš Lietuvos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai gaus mūsų šalies verslas – numatoma, kad pirmininkavimo renginiuose Lietuvoje lankysis apie 20 000 užsienio svečių, kurie savo lėšas paliks prekių ir paslaugų sektoriuje (viešbučiai, restoranai, transportas, paslaugų ir kt. sektoriai). Manoma, kad didelė nauda taip pat bus jaučiama per naujus verslo ryšius.□

Per pirmininkavimo pusmetį šalį aplanko daugybė aukšto rango pareigūnų, diplomatų, ekspertų ir verslininkų ne tik iš Europos Sąjungos, bet ir iš trečiųjų šalių. Tai viena geriausių galimybių pristatyti savo produkciją ir teikiamas paslaugas užsienio auditorijai. Verslininkai turės galimybę dalyvauti renginiuose, kuriuose verslas galės užmegzti

tiesioginius kontaktus su pasaulinių kompanijų atstovais, mokslo institucijomis, įvairiais fondais, sukurti bendradarbiavimo tinklus, pradėti mokslo, tiriamuosius projektus. Užsienio reikalų ministerija (URM), parengusi preliminarinius susitikimų ir renginių sąrašus, dar tikslina jų laiką, tačiau įvardija du verslui svarbiausius Lietuvos pirmininkavimo ES renginius: Informacinių ir ryšio technologijų konferenciją ICT2013 bei Rytų partnerystės susitikimą, lydimą verslo forumo. Preliminariame URM parengtame aukšto lygio susitikimų, rengiamų Lietuvoje 2013 m. antrąjį pusmetį, kalendoriuje – iš viso 22 renginiai. Ekspertų lygmens susitikimų planuose – beveik 170 susitikimų. ICT konferencija gali būti naudinga tuo, kad Lietuvos įmonės, neišvykdamos iš mūsų šalies turės unikalią progą susipažinti su naujausiomis sektoriaus tendencijomis, užmegzti verslo ryšių ir susipažinti su galimybėmis panaudoti ES lėšas naujuoju finansavimo laikotarpiu.